

ÁRNYÉK

FEMINISTA FOLYOIRAT

Megjelenik egyelőre minden hó 5-én :: ::

Ára 20 fillér

Előfizetési ára: egész évre 5, félévre 2.50 K

Kongresszusunk.

Nem oly vidáman cseng ma e szó, mint 3 év előtt, nem lel visszhangot minden világrészben, nem rezegteti meg egyszerre Európa, Amerika, Ausztrália, Afrika és Ázsia érző asszonyainak szívét.

Szűk körben tartunk testvéri találkozást; akik együtt szenvedték át a lefolyt két esztendő tenger bánatát; akik együtt, közös akarattal szebb jövőt követelünk gyermekeink számára; akik dolgozni akarunk az ejnberi kultúra egysége, fejlődésének zavartalansága érdekében: nem ünnepelni jövőnk Össze, hanem hogy céltudatos munkával irányt szabjunk a regeneráló munkának, amely — reméljük, rövidesen! — megindul, mi-helyt lecsendesül a harci zaj.

Az alábbi program keretét adja meg közös munkánk. Mindenki vesse latba energiáját, képességeit, segítsen eredményessé tenni asszonyi parlamentünk alkotmányos eszközökkel induló tanácskozását!

A részletes napirend a következő:

I. nap.

Szombaton, 1916. június 10-én:

a) d. e. 10 óraker a Feministák Egyesülete helyiségében (V., Mária Valéria-u. 12.):

Tanácskozás a nők együttes munkájának országos szervezéséről.

Előadók: Mellerné Miskolczy Eugénia, Szegvári Sándorné, Szirmay Oszkárné. Az ülésen csak is kon gr esz s z u s i tagok vehetnek részt; az előadásokat vita követi, amelyben a kongresszus minden tagja felszólalhat.

b) d. u. 4 óraker a régi képviselőházban (VIII., Főherceg Sándor-u. 8.):

Szakemberek előadásai a nők előtt nyitva álló pályákról;

különös tekintettel azokra, akik felnőtt korukban választanak foglalkozást. (Az előadók listáját a kongresszus előtti héten szétküldendő meghívóban fogjuk közölni.)

Myilvános értekezlet; amelyen minden érdeklődőt szívesen látunk.

II. nap.

Vasárnap, 1916. június 11-én d. c. 10 óraker a Feministák Egyesülete helyiségében

a Feministák Egyesületének közgyűlése.

Napirend.

1. Elnöki megnyitó a nők választójogának gyakorlati jelentőségéről.

2. *gróf Teleki Sándorné* előadása; A nő és a munka.

3. Rövid tájékoztató előadások:

a) a Feministák Nagyváradai Egyesületének csecsemő-dispensairejéről,

b) a Feministák Szegedi Egyesületének pedagógiai működéséről,

c) a Feministák Nyíregyházi Egyesületének elvi küzdelmeiről,

d) a nagybecskereki anya- és gyermekvédelmi bizottság működéséről,

4. Titkár, pénztáros és számvizsgáló bizottság jelentése.

5. Ügyvezető, választmány és számvizsgáló bizottság választása.

6. jövő évi munkaterv és költségvetés.

7. Esetleges indítványok.

Bélepési igazolványul a tagsági jegy szolgál.

. Az alapszabályok értelmében 8 nappal a közgyűlés előtt írásban nyújtandók be.

III. nap.

Hétfőn, június 12-én d. e. 10 óraker a Pesti Lloyd-társaság termében (V., Mária Valéria-u. 12.):

B nő feladatai az emberiség jövője érdekében.

Szirmay Oszkárné elnöki megnyitó beszéde.

Ágoston Péterné: Anyavédelem a munkásnő szempontjából

Szana Sándor dr.: Küzdelem a csecsemőhalandóság ellen.

Dr. Révész Margit: Mit tanulhat a normális gyermek nevelője a kriminálpedagógustól?

Glücklich Vilma: A gyermek védelme környezetének káros hatásaitól.

Nyilvános előadás,

amelyen minden érdeklődő résztvehet.

IV. nap.

Kedden, június 13-án d. e. 10 óraker a Feministák Egyesületében:

Folytatólagos tanácskozás a nők együttes munkájának országos szervezéséről.

Előadók: Pogány Paula, Spády Rdél. Hozzászólásra jogosult a kongresszus minden tagja. Az ülésen *csak is kongresszusi tagok* vehetnek részt.

További részleteket külön meghívóban közlünk.

Sok pusztító, romboló erővel kell megküzdenünk az életben. De csak mikor belekerültünk a küzdelembe, tudjuk meg, mily szörnyű, fél elmés hatalmakkal vettük fel a harcot. Nos hát, annál szilárdabb hitre, annál nagyobb kitartásra van szükség! A nők legfőbb hivatása, hogy megoltalmazzák, megvédjék és emberivé tegyék az életet. Félre hát a gyávasággal! Követeljék, ne szűnjenek meg követelni teljes, csorbítatlan jogukat, hogy képesek legyenek betölteni nagy küldetésüket!

Gina Krog.

Kössön hadibiztosítást

az Augusztá gyorssegélyalap hadibiztosítási osztályánál.
Felvilágosítást ad az igazgatóság: **Budapest V., Vilmos császár-ut 72. sz.**
Telefon-sz.: 118—44.

Schwimmer Rózsa itthon.

A Feministák Egyesületének választmánya hiányosnak érezvén a pünkösdi kongresszus közönségét — ha százezrekre menne is — anélkül a tagtárs nélkül, akinek a magyar radikális nőmozgalom keletkezését köszönheti és akinél többet senkisésem dolgozhatott az emberiség érdekében a lefolyt 2 év alatt: táviratban kérte meg Schwimmer Rózsát arra, hogy legyen vendége a kongresszusnak.

A válasz nem ígéri ezt határozottan, de kilátásba helyezi, hogy Schwimmer Rózsa. e hó folyamán — ha rövid tartózkodásra is — Magyarországra jön. Hívei és munkatársai nagy örömmel várják.

Bizonyára érdeklík lapunk olvasóit a következő sorok, amelyek Arthur L. Waetherly amerikai lelkész, az Unió egyik radikális pacifistája tollából jelentek meg Schwimmer Rózsáról:

»Az én szememben Schwimmer Rózsának a semleges konferenciára vonatkozó terve egy politikai lángész műve. Ő hozta ezt a gondolatot Amerikába. MagÉval vitte múlt tavasszal a hágai nőkongresszusra. Eletbevágó jelentőséget adott ennek a kongresszusnak, mikor ragaszkodott ahhoz, hogy az európai kormányokhoz ne csupán leveleket intézzen, hanem képviselőket küldjön. A béke érdekében dolgozott Amerikában, mikor itt csaknem mindenki reményét veszítette. Rávette Henry Fordot, hogy a megfelelő pszichologiai pillanatban cselekedjék. Mindez arról győzött meg, hogy ő valóban az, akinek tartottam, mikor Lincolnban először láttam: ritka szellemi erővel és belátással rendelkező asszony.«

Vegyes érzelmekkel olvassuk, hogy Wilson elnök azokat a nézeteit, amelyeket Schwimmer Rózsával 1914-ben folytatott beszélgetése folyamán, az ő érveinek hatása alatt vallott, most készülni tette váltani. Vajjon kit fognak a Nobel-díjjal kitüntetni, amiért másfél éven át fékezte az elnök cselekvési hajlandóságát?

A Holnap asszonya.

Írta: Dr. WLASSICS TIBOR.

Csak ha az utolsó ágyúlövés is eldőrdült, csak akkor látjuk majd, hogy más a világ körülöttünk, nem az, ami a háború első ágyújának elsütésekor volt. Ez önmagától érthető dolog volna, amelyre kár szót vesztegetni; ám nagyon is sok a mondanivaló ennek a más világnak valószínű berendezkedéséről, — amely reánk vár — az elkövetkezendő országról, amelybe, ahogy éppen menni fog, bele kell helyezkednünk. Egyik legérdekesebb kérdés kétségtelenül a nő helyzete. Látjuk, hogy a háború mennyire fejlesztette, alakította, változtatta már eddig is a holnap asszonyának jövő helyzetét. Rég megszokottá vált ma már, hogy a nő vilamos kalauz, tisztviselő, éjjeli őr, utcaseprő, öntöző, stb.; mint orvos, mint tanítónő a hivatásabeli férfiak helyét derekasan tölti be; nemsokára mint ügyvéd is megpróbálkozik majd és ez mind nem tűnik fel csodálatosnak előttünk. A katonák asszonyai, özvegyei, leányai átvették az elhalt és távollevő férjek és apák hivatását, munkáját; így tehát csak természetes az a kérdésünk, hogy a háború befejeztével ez az átvállalás megszűnik-e majd, vagy pedig a társaságbeli formák valamely gyökeres átalakulása előtt állunk. Az a fejlődés, amely rendes körülmények között lassan történik, most hirtelen következett be: a férfi segédjéből az asszony versenytársává válik. Régebben mindenkor a férfi maradt az erősebb — nem valami természetes hajlamok folytán, hanem egyszerűen azon okból, mert ő minden hivatást és állást — régen eleve elfoglalt, aminek meghódítására a nők csak éppen elindultak. A háború ezt a helyzetet éppen megfordította. Most a nő tölti be az állomáshelyeket és teljesíti a hivatásokat és a férfinek kell — ha a háborúnak vége lesz — azokat újra megszereznie.

Ez az ellentét meglehetősen drámai színben lép fel. A csataterőről hazatérő férfi mutogatja sebhelyeit és sebeit, hirdeti, hogy vére éppen a nőért folyt, érette kockáztatta életét. A haza biztonságáért több szenvedést állott ki, mint amennyit valaha lehetségesnek tartottunk volna, s lám, a hazát olyan mértékben biztosította, hogy helyét ez idő alatt betöltötték, a munka zavartalan folyik nélküle is. A férfi hosszú ideig a harcban maradt és éppen ezáltal sikerült a nőnek minden-hovó beférköznie, az elárvult munkát folytatnia; gyakorta ügyesebb és használhatóbb is lett és így a hazatérő hősnek kell majd új munkaalkalom után néznie. Az asszony viszont joggal hivatkozhatik arra, hogy csak az ő munkássága és alkalmazkodási képessége, szorgalma és jóakarata tették lehetővé, hogy az élet továbbra is akadály nélkül gördült tovább s a munka sehol sem akadott meg; csak az ő segítségével, a gyorsasága alapján, amellyel a férfit pótolta, tudott megállani a honmaradt nemzet, csak így folyhatott tovább a gazdálkodás rendje. Látnivaló: nőnek és férfinak egyaránt igaza van, és éppen ez teszi a kérdést még bonyolultabbá. Amellett minden nappal élesebbé válik ez a konfliktus; minden újabb behívás és sorozás egyidejűleg legalább ugyanannyi nőt is munkára fog és tette szólít — azokat, kiknek a férfiak dolgát átvenni kötelességük. A pathetikus ellentétekre tehát bőven nyílik alkalom.

A veszélyeket sejtik is már mindenfelé.

A törvényhozás több országban intézkedett, hogy a hazatérő harcosnak jogilag biztosítsa régi állását.

Ámde ez a kényszer, bármily szükséges volt is, nem elég a segítségre. Nagyon sok férfi lesz, aki régi munkakörére, amely reá nézve az évek során idegenné vált, nem lesz többé alkalmas; sokan nem is találnak többé az üzletre és gyárra, melyben dolgoztak, mert kenyéradójuk meghalt vagy tönkrement; mások meg kevesebbet fognak teljesíteni, mint az asszonyok, kik helyeiket átvették és rövid felmondási idő után helyük elhagyására kényszerülnek. A nő semmiképen sem fog egykönnyen újból a tűzhelyhez és gyermekszobához visszatérni, mint azt a nőmozgalom ellenlábasai oly szívóssággal ajánlották. A »nem nőies hivatal-sok«, amelyekről oly előszóval csevegtek, szemmel láthatólag megkevesbedtek és a háborús évek tapasztalataiból ítélve, ilyesfajta kiszólások nem lesznek alkalmazhatók a kikacagás veszélye nélkül. Az idő az ellenbizonyítékot nagyon is világosan szemünk elé állította és a nő teljesítményei kétségtelen tudatában nem lesz többé visszaszorítható. Attól kell tehát tartam, hogy a nő minden téren a férfi vetélytársaként fog fellépni? Mindenesetre — csak nem kell félnünk ettől, inkább remélnünk kell ezt. Mert a legnagyobb tévedés, ha tényként elfogadjuk, hogy a háború után az embereknek kell majd a munkát keresniük. Nem. A munka fogja az embereket felkeresni és — sajnos — őket gyakran fel nem találni. Nem »férfiak a nők ellen vagy nők férfiak ellen«, hanem »férfiak és nők« legyen a jelszó, így fogja ezt a szükségesség parancsolni. Sokkal erőszakosabb volt ez a behatolás az emberiség fejlődésébe, ez a fennakadás és visszamaradás az emberiség egész haladásában, semhogy a munkaképes emberek szinte elképzelhetetlen szüksége be ne állana. Rengeteg lesz a helyrehozásra szoruló. pusztítás és sok munkás kéz nyugszik immár örökre.

A rombolási düh után valóságos munkaláz fog következni és egészen bizonyos, hogy három hónappal a békekötés után már fölöslegesnek mutatkozik majd az a legfőbb gondunk, hogy a küzdőknek a polgári életküzdelem terén kellő helyet biztosítsunk.

A világháború a nőmozgalomnak több hajtóerőt adott, mint száz év békés lefolyása, millió röpirat és megannyi havi folyóirat. Lássunk csak egynéhány figyelmet érdemlő ténykörülményt. Norvégiában törvényt fogadnak el, amely az összes közhivatalokban a nők egyenjogúságát mondja ki. Svájcban mindegyre erősödik a hajlandóság a nők választójogának megadására. Sehol sem hallhatók azok az ellenvetések, amelyeket azelőtt oly élénken hirdettek; némán veszik tudomásul a nők egyenjogúságát, természetesnek találják. Elhíhető-e vajjon, hogy a törvények apró aggályoskodásai tovább is fentarthatók lesznek? Vannak országok, amelyekben a férj engedélyre szükséges ahhoz, hogy házastársa utazást tehesse. Honnét adja? Tán a lővészárokból? Vagy a fogságból? És ez az utazás talán üzletét menti meg, amelyet az asszony tovább vezet. Többet fognak neki megengedni, mint amennyit a női jogok előharcosai 1914. július előtt még csak álmodhattak is. Ez a fejlődés békében még csak fokozódni fog; a béke nem fogja korlátozni, hanem csak elősegíteni. Ami néhány esztendővel ezelőtt csak a kistehergő szatirikusok szegényes ötlete gyanánt jelentkezett, íme ma valóság. Senki sem csodálkozik többé rajta; túlságos parancsolóan kényszeríti reánk a szükség.

Javak, birtokok, nyersanyag mind követelik az előállítását, mind e szükséglet sürgősséget kíván. Aki

gyorsabban teremti elő, annak szorgossága aranyban térül meg. Minden termelés busás hozadékot juttat a termelőnek. Új kereskedelmi összeköttetésekre tesz szert az, aki leggyorsabban képes szállítani. Ki kérde ilyenkor, hogy a munkások férfiak-e vagy nők? A jogviszonyok végtelen sora nyer majd új rendezést. Azt fogják követelni, hogy fáradhatatlanul, lázasan, éjjelnappal munkálkodjék mindenki. Ez a körülmény kétségkívül változást, veszélyt jelent a családi életben. Am a visszamaradás is veszély; elszegényedés és gazdasági válság fenyegeti a népet, csak a különböző nehézségek közötti választás állhat előttünk. Ki fogja a »gyöngye« nőkről szónokolni, ki fogja a nőietlenséget említeni merni? Nem tartottak-e el ők vonagló, reszketeg férfiakat, kiknek csontszilánkokat fűrészelték ki a koponyájukból? Nem vették-e át a férfiak munkáját a gondoktól szinte tönkfesújtottan, még hozzá apátián gyermekeiket is nevelvén? Nem voltak-e ott mindenütt, gyárakban, irodákban, hivatalokban épp úgy, mint a kórházakban? És mégis nem bátran szenvedték-e keresztül, vergődtek-e végig a hadi háztartás keserűségeit és rettentés nélkülozéseit?

A Holnap asszonyával mindenütt találkozni fogunk, csodálkozás és bámulat nélkül és magától értetődően, minden megütközés híján. Itt-ott ugyan valami kótyagos, elmaradt férfi-ember majd szitkozódni fog a kényelméüeh versenytárs miatt, a nemi gög> szilajon fog még felvillanni egyesekben, ám ezek csak kivételek lesznek. Az emberek tömegének fel sem fog tűnni, hogy másként is lehetett valamikor s hogy; lehetne újra másként, holott tényleg másként volt. Az egykori hárem és a hajdani kamra épp oly tágak lesznek, mint maga a világ. A legmeggyőzőbb bizonyítékokat nyújtják majd maguk a nők alkalmaztatását mutató tények. Emellett lesznek persze u. n. úrnők, uri hölgyek is. A^ dárna továbbra is él. Még a háború sem adta fel a férf. emberiség ezen legsajátlagosabb fényüzési cikkét és a béke sem fog lemondani róla. Csak éppen egy kis, a való élettől elkülönülő réteigegecske lesz ez, amelyik tékozol, divatot csinál és a szenzációk vad hajszolásában előkelő betegségeket szerez, amelyekre előkelő gyógyhelyeken keres gyógyulást.

Az asszony, az igazi asszony dologban lesz. Hivatást fog teljesíteni. Munkálkodni fog a köz javára. Már látjuk is biztos nyomát az erre való céltudatos törekvésnek. IMA már minden leány választ valami pályát, Azelőtt csak az ment közülok életpályára, akinek a megélhetéséhez kellett, ma már min minden nőnek életszükséglete lett a komohj munkavállalás. Miért is ne? Férfiak milliói haltak meg, lettek nyomorékok, a házassági kilátások tehát nagyon is alászállottak. A drágaság az élet vitélét úgy megehezítette, hogy a férfi legtöbb esetben nem képes családját eltartani. így az asszonynak is hozzá kell járulnia tökével, munkával a háztartás terheihöz s ezzel letünik a férfinak mint kenyéradónak és házi zsarnoknak tipikus alakja. Ami ebből az ódon paragrafusok között még megszorult, az új iránt nem fogékony agyvelőkben beszáradt, ellentmond az életnek, lehetetlenné vált s így semmi élénkebb ellentállásra sem lesz szükség, hogy véglegesen kürtassék belőlük.

Am a Holnap asszonyainak nem lesz könnyű a dolga. Azért hódítja meg már most lassan, észrevétlenül elismertetését, hogy teljes jogon résztvevője és tulajdonosa legyen az új, eljövendő világnak. Az önirányítás minden örömét élvezik majdán és azért éppenséggel nem lesznek híján a hódoló szeretésnek.

Gina Krog

1847-1916.

Írta: Frederikke Mörck.

Súlyos veszteség érte április 14-én nemcsak a norvég nőmozgalmat, hanem egész Norvégiát, amikor egyik legnemesebb leánya, Gina Krog, hunyta le szemeit örökre.

Nem egyhamar találunk Európaszerte sok olyan nőt, aki annyi lelkesedéssel, annyi meggyőző erővel szentelte minden idejét és energiáját annak az eszmének, melynek igazságos voltában rendületlenül hitt, s amelyhez utolsó percéig hű maradt.

Mind külsejének, mind egyéniségének ritka varázsa szinte predesztinálta arra, hogy mindenki másnál sikeresebben vehesse fel a harcot ama előítéletek, ama korlátoltság ellen, mely a norvég társadalmat akkoriiban jellemezte, midőn még egész fiatalon átvette Camilla Collett örökségét.

Norvégiában a nők abban az időben még ki voltak zárva mindabból, ami nyilvánosság jellegével bírt. Camilla Collett magányos hangja, mely az 50-60-as évek irodalmában felhangzott és erőteljes vonásokkal ecsetelte a társadalmi félszepségek alatt szenvedő nők helyzetét, felrázta és gondolkozásra kényszerítette ugyan hazájában a nők és férfiak egy részét, de minthogy személyét távol tartotta a küzdelemtől, mégsem keltett elég széleskörű hatást és megértést.

A 70-es években egy másik nő, Aast a Hansteen követte el azt a hallatlan vakmerőséget, hogy szóval és írásban heves polémiát folytatott a nők jogaiért a maradiság képviselőivel, akik főként egyházi körökből és az egyetemi katedráról kerültek ki. Természetes, hogy ebben az egyenlőtlen küzdelemben csakhamar égni kezdett lábai alatt a talaj, úgy hogy kénytelen volt hazájából a szabad Amerikába menekülni.

Néhány évvel később egy harmadik asszony emelte fel hangját; nem oly szerényen és tompítottan, mint C. Collett, de nem is oly élesen, kihívóan, mint A. Hansteen.

1884 tavaszán a »Ny Tidskrift«-ben (Új Lap) kitűnően megírt cikksorozat jelent meg »A nőmozgalom legközelebbi feladatai« címen Gina Krog tollából; ez nemcsak széleskörű feltűnést keltett, hanem az az eredménye is volt, hogy a nők ügyét egy csapással a reális élet küzdőterére helyezte át, íróját pedig e küzdelem vezető személyévé tette.

Élt ugyanis Norvégiában egy férfi, aki már előzőleg sikertelenül kísérelte meg több ízben, hogy a nőket ügyük érdekében szervezze. H. B. Berner bankigazgató (Krisztiania jelenlegi polgármestere) volt ez, aki Gina Krog erőteljes, gyűjtő cikkeit olvasva, megtalálni vélte benne azt, akit eddig hiába keresett. Felkereste, feltárta előtte régi tervét és felajánlotta szolgálatait az ügy érdekében. Így történt aztán, hogy még ugyanabban az évben megtették együtt az első lépést a cél felé: megalakították június 28-án a Norvég Nőmozgalom Egyesületét, melynek elnöke Berner, ügyvezetője pedig Gina Krog lett.

Általános érdeklődés mutatkozott az ügy iránt és ez az ősz folyamán még növekedett, mikor az egyetemi ifjúság nyilvános értekezletet hívott össze a nőkérdés megvitatására; erre természetesen Gina Krog-ot is meghívták. A vita országszerte szenzációs feltűnést keltett. Gina Krog az ellentábor támadásaival mítsem törődve, bátor szóvivője volt annak az eszmének, mely-

től egész lényé át volt hatva, úgy hogy neve körül csakhamar egész harcok keletkeztek. De legalább beszéltek a nőkérdésről, tárgyalták azt egymás közt és nyilvánosan, az érdeklődés egyre nőtt és nemsokára divatba jött az új egyesület kötelékébe tartozás. Nagy csatát nyert a nőmozgalom!

Gina Krog meg volt győződve arról, hogy a nők egyenjogúsításának leghathatósabb eszköze a választójog; az ő kezdeményezésére vette fel az egyesület vitáiba a nők választójogának kérdését. Érthető, hogy programjába még nem mertte felvenni ez a fiatal, alig megalakult egyesület abban az időben. De Gina Krog fáradhatatlan, lelkes propagandája azt eredményezte, hogy már 1885-ben evvel a kimondott céllal alakult meg a »Női Választójogi Egyesület«, melynek 1897-ig elnöke volt, s amely többször nyújtott be javaslatot a stortinghoz a nők politikai és községi választójoga érdekében.

Gina Krog szilárdan vallotta, hogy a nők nem érhetik be kevesebbel, mint a férfiak. Bátor, egyenes természetű nem tűrt semmi megalkuvást; jellemző, hogy mikor a Választójogi Egyesület többsége egy ízben lanyhább, kevesebbel beérő, simulékonyabb taktikához akart fordulni, kilépett és híveit új zászló alá gyűjtötte, melyre a meg nem nyirbált követelések voltak írva.

Jól emlékszem még ma is erre a büszke pillanatra. Látom Gina Krog szép, impozáns alakját, amint ott állt az elnöki emelvényen, eddigi küzdőtársaitól körülvéve, akik kérve kérték, ne szakítsa két táborba a választójogért küzdő nőket; látszott, hogy nehezebbre esik ez a lépés, hogy küzd magával, — de hajthatatlan maradt és megalakította az »Országos Választójogi Nőszövetség«-et.

Gina Krog sokoldalú elfoglaltsága miatt nem fogadta el az új egyesület elnökségét, hanem F. M. Quam asszonyt ajánlotta maga helyett.

Nemsokára külön lap kiadását határozták el és 1887-ben megjelent a »Nylande« (Újföld) Gina Krog szerkesztésében; de minthogy anyagi hasznot nem hozott, 1893-ban be akarták szüntetni. Ezt azonban Gina Krog nem tudta volna elviselni. Átvette és kiadta a lapot saját kockázatára és vállalkozása sikerült. Finom tolla nemcsak a nők ügyét szolgálta, hanem felkarolta a legkülönbözőbb társadalmi kérdéseket is. 1912-ben a norvég nők és férfiak ragyogó ünnepség keretében, hálás szívvel ülték meg lapjának 25 éves jubileumát.

Gina Krog erős nemzeti érzése és eleven nemzetközi érdeklődései mellett csak természetes volt, hogy mikor a »Norvég Nők Nemzeti Szövetsége« megalakult, őt választották elnökéül és valóban nálánál liivatottabbat alig találhattak volna, aki ezen minőségében külföldön a norvég nőket képviselje. Biztos fellépése, egyéniségének varázsa, lángoló igazságszeretete és finom tapintata a legkényesebb helyzetekben is megtalálták vele a helyes utat.

Érdekesen mutatja az idők változását, hogy ugyanaz a Gina Krog, aki első bátor cikkéiért kénytelen volt otthagyni tanítónői állását, 1908-ban Hollandiában a Nemzetközi Választójogi Nőkongresszuson a norvég kormány megbízásából mint annak hivatalos képviselője szerepelt.

Gina Krog nemcsak hazájában igyekezett híveket szerezni; beutazta Európa csaknem valamennyi országát, és fényes szónoki és szervező tehetségét sikerrel érvényesítette mindenütt. Szavai eljutottak Aasta Hansteenhez is Amerikába, aki örömmel üdvözölte az »új

fénysugárt, mely az öreg Norvégiában kigyúlt.« És valóban, Gina Krog volt az, aki ezt a tüzet felgyújtotta!

Élete tele volt küzdelemmel, de megadatott neki az a ritka szerencse is, ami kevés embernek: hogy diadalról-diadalra vigye az eszmét és megérje legteljesebb győzelmét.

Mi norvég nők, akik túléljük őt és élvezzük győzelmes munkájának áldásos gyümölcseit, hálás szívvel, megindultán állunk hűséges harcosunk sírjánál. Reméljük, hogy az utánunk jövő nemzedék nemcsak megértéssel és hálával fog adózni Gina Krog úttörő munkájának, hanem méltónak is fog mutatkozni arra az örökségre, melyet tőle átvett, s amely azt jelenti, hogy a norvég nő előtt immár szabadon, ezer lehetőséggel kecsegtetve fekszik az élet.

Norvégből fordította:

Hoffmann Vilma.

„Egy nő különben sem képes egy szerződést megérteni.”

állította axiómaként egy főrendiházi tag, amikor Vasquez grófnőnek az Operaház ellen indított pörében a minap mint tanút kihallgatták. — Ne, ne bosszankodjunk rajta. Inkább sajnálnunk kell a főrendiházi tag urat, aki néhány évtizedes társadalmi- és közszereplése alatt csak olyan nőkkel ismerkedhetett meg, akiknél ezt a tapasztalatot szerezhette. Ha a női tanítók, tanárok, orvosok, külföldön ügyvédek stb. nem tudták a főrendiházi tag urat jobb vélemény alkotására indítani, ennek igazán csak a főrendekeket a nőktől elválasztó kínai fal lehet az oka; ettől nem láthatta meg, hogy bankoknál, részvénytársaságoknál, ipartelepeken és gyárakban a vezető állásokat is, már a háború kitörése előtt is, nők töltötték be. Hát még most! Ezek a nők csak nem tudnak kitérni egy-egy szerződés aláírása előtt; és ilyenkor — tudtunkkal — nem a fent idézett axióma szerzője magyarázta ezt számukra.

Vasquez grófnő is elmondhatja: óvj meg Isten, a barátaitól!

Berkesné Mátá Mala Torataiskolája V., Zoltán-utca 12. félémelet. (111-ik évfolyam.) Egyes és csoportos oktatás gyermekek (fiúk és lányok 3 éves kortól) és nők számára. Légzőgymnastika-testtjeljesztés. Aesthetikus zenés torna. — Svéd gyógytorna és massage Lotten Ohlson működésével. Dolgozó nőknek esti tanfolyam mérsékelt árban. Telefon 37-48.

Értesítés.

Tisztelettel értesitem a NŐ olvasóit, hogy iparművészeti műtermemet egy kisebbszerű kiállítás keretében nyitom meg. Megtekinthető naponta (vasárnap kivételével) 10-12-ig, 3-7-ig, hogy a szives érdeklődők tájékozást nyerjenek működésem irányáról. Haris-köz 1. sz. III. emelet ajtó 2.

Kardos Böske

A Feministák Egyesületének évi jelentése.

Az 1916. évi közgyűlés elé terjeszti a választmány.

»A béke útjait egyengetni volt a lefolyt keserves hónapok alatt legfőbb törekvésünk.« Erről számoltunk be a múlt évi közgyűlésen és — fájdalom — ma sem mondhatunk egyebet. Csak ismételhetjük: »a békét szolgálta a közönséghez intézett minden szavunk és Írásunk, ezt szolgálja önfeláldozóan politikai bizottságunk elnöke, Schwimmer Rózsa« és hozzátehetjük, ezért fogunk minden erőnkől dolgozni a jövőben is.

Munkásságunkról a következőkben számolunk be:

A béke érdekében kifejtett munka.

Át voltunk hatva attól a tudattól, hogy minden törekvésünk hiábavaló, minden újabb munkánk ismét romba fog dőlni. Ha nem vetjük meg egy jövőendő állandó béke biztos alapjait. Evvel a megállapítással zártuk le tavalyi közgyűlésünkön az első háborús esztendőben folytatott munkásságunkat, nyitottuk meg az új munkaévet avval a felszólítással, hogy siessünk az alapvető munkában egyesülni külföldi testvéreinkkel, akik tengereken és mind természetes, mind mesterséges veszedelmeken át sietnek együvé, hogy közös munkáira nyújtsák kezüket. Egyesületünk küldöttei Hágába készültek, az első nemzetközi kongresszusra, amelyet sikerült a háborúban összehívni. A hágai nemzetközi kongresszus magyar előkészítő bizottsága már előzőleg március 18-án alakult meg gróf Teleki Sándorné elnöklete alatt. A hágai kongresszus ápr. 28-án nyílt meg. A kongresszusról, annak lefolyásáról és eredményeiről már oly sokszor számoltunk be országszerte, hogy arról ezúttal nem kell részletes jelentést tennünk. Küldötteink hazaérkezése után Jane Ad dams magyarországi útja volt egyesületi életünk legjelentősebb eseménye. Jane Addams, a hágai kongresszus és az ott megalakult Nemzetközi Nőbizottságának elnöke, küldöttséget vezetett kormányelnökhöz, hogy neki személyesen adja át a kongresszus határozatait és a nők nevében őt is, mint minden ország kormányának vezetőjét felkérje, hogy a béke létrejöttén működjek közre. Ez alkalomból Jane Addams emelkedett hangú előadást is tartott.

Schwimmer Rózsa saját indítványát valósította meg, mikor a kormányokat felkereső küldöttségem Jiet szervezte és néhány ilyen küldöttséget maga is vezetett. E fontos munka után Budapestre jött és itt léte napjaihoz fűződik az Állandó Béke Magyar Feminista Bizottságának megalakulása is. Hatalmas lendületű beszéde lelkesítette tagtársainkat e" munkára. A magyar bizottság képviselői a nemzetközi bizottságban: Glücklich Vilma, Groák Ödönné, Perczelné Kozma Flóra, Schwimmer Rózsa és gróf Teleki Sándorné.

Június 30-án a bizottság országos nagygyűlést rendezett, melyben a magyar társadalom minden rétegéből kikerülő lelkes hatalmas közönség vett részt. A gyűlés szónokai Glücklich Vilma, gróf Teleki Sándorné, Groák Ödönné és Perczelné Kozma Flóra voltak. A nagygyűlést a nyári hónapokban folytonos, lankadatlan házi agitáció követte, melyen mozgalmunk néhány kipróbált munkásának vezetésével buzgó fiatal tagtársaink

szorgoskodtak. E házi agitáció volt a legeredményesebb, legsikeresebb munkánk. A munkásnegyed asszonylakóinak a legjobb tanulságokat vittük: öntudatuk felébredését, a saját erejükben való hitet, a szervezkedésük szükségének belátását, politikai joguk megszerzésének fontosságát. Ez utóbbi, a nők választójogáért folyó propaganda adta meg e munkáinak fokozott fontosságát és súlyát.

Augusztus 29-én a régi országházban sikerült nagygyűlést rendeztünk, melynek szónokai Agoston Péterné, Spády Adél, Hacker Boriska és Mellelné Miskolczy Eugénia voltak. Szeptember 12-én az Óbudai Demokrata Körben fejtette ki Mellemé Miskolczy Eugénia a békebizottság alapelveit.

A vidéken is nagy erővel indult meg a békeagitáció: Kassán Glücklich Vilma, Erdélyben Spády Adél, Szegeden Groák Ödönné és Mellemé Miskolczy Eugénia, Nagyváradon dr. Giesswein Sándor tartottak nagyszerű előadásokat.

Október 25-én az alapszabályok megváltoztatása céljából rendkívüli közgyűlést tartottunk, melyen elnökünk, Keir Hardie, a nagy békebarát és az állandó béke bátor előharcosa emlékének adózott kegyelettel. E gyűlésen Pogány Paula számolt be békebizottságunk munkájáról.

November 15-én a Férfiliga rendezett előadást, melynek tárgya »Az állandó béke és a nő«, előadója dr. Giesswein Sándor volt

Két kiváló külföldi vendégünk, Lida Gustava Heymann, a radikális német nőmozgalom egyik oszlopa és Carl Lindhagen, Stockholm polgármestere, bizonyosságot tettek mozgalmunk elterjedtsége mellett

Lindhagen beszéde a nő szerepét a politikában tárgyalta.

Közben nem szünetelt vidéki agitációnk sem; Glücklich Vilma Nyíregyházán és Nagyváradon tartott előadást, Mellemé Miskolczy Eugénia Székely udvarhelyt. Ezt követte egyesületünk kitűnő vidéki tagjainak, Ürmössy Józsefnének és Demeter Dénesnének érdekes és nagyszerű kísérlete: faluzó előadások sorozatának rendezése. A székely földművesasszonyok bámulatos értelmiségükről és akaraterejükről tettek bizonyosságot és sok százan csatlakoztak mozgalmunkhoz. Aradon, Kaposvárott, Szabadkán, Makón és Szegeden Glücklich Vilma, Nagyváradon Groák Ödönné tartottak előadásokat.

Március 10-én Glücklich Vilma beszámolt stockholmi útjáról; ezen Schwimmer Rózsa egy év óta folytatott munkájáról szerzett közvetlen személyes be-

nyomásokat és érdekes előadásban számolt be tagtársainknak annak részleteiről.

Április 5-én dr. Ságody Gyula ismertette azokat a terveket, amik már a békés társadalom szociális munkájának feladatába vágnak. Az előadás címe ez volt: »Gondoskodás a hadi özvegyiekről és árvákról Németországban.«

Április 29-én »A nők háigai békekongresszusának« évfordulóját ünnepeltük mög¹. Glücklich Vilma és Groák Ödönné emlékeztek meg a nap jelentőségéről, Jemnitz Jolán tett Ígéretet az ifjúság nevében a munka folytatására, elveinek törhetlen fentartására, Szabados Piroska szavalt a legújabb irodalmunk néhány szép, békesóvárgást kifejező művét és Szegvári Sándorné nyújtotta be a választmány határozati javaslatát.

vezéreknek arra, hogy választójogi reformjavaslatukat újból (előterjeszthessék.

Politikai bizottságunk november végén ülést tartott, melyen elnökünk a képviselőház elé terjesztendő kérvény szövegének tervezetét mutatta be.

A memorandum régi érveink mellé sorozta azt a nagy és értékes munkát, melyet a nők a háború alatt a hivatásos és szociális munka terén végeztek. Rz ország fejlődésének és boldogulásának biztosítását várjuk a kívánt reformtól.

A bizottság csekély kiegészítések hozzáfűzésével elfogadta a kérvény szövegét. Elhatározta továbbá Melleme indítványára, hogy küldöttségeket meneszt a politikai pártok vezetőségeihez, hogy azoktól a nők választójogára vonatkozó indítványoknak a képviselőház elé terjesztését kérelmezzék. R küldöttség szónokai gyanánt Dirnfeld Jankát, Melleme Miskolczy Eugéniát, Szegvári Sándornét és Ungár Dezsőnét kérte fel.

Az ellenzéki vezérek közül A p p o n y i Albert gróf, K á r o l y i Mihály gróf és Rakovszky István, noha elvben a nők választójoga híveinek vallják magukat, újra megtagadták meggyőződésük tette váltását. Mint 1913-ban, most is párttaktikai szempontokkal indokolták eljárásukat. Rz alkotmánypárt feje, A n d r á s s y Gyula gróf, nem tartja a háború alatt aktuálisnak a választójog reformját, azonban a jövőre nézve biztató választ adott.

G i e s s w e i n Sándor tette le a Feministák Egyesületének kérvényét a Ház asztalára. Ugyancsak ő volt a vezető ellenzéki politikusok között az egyetlen, aki elveihez hű maradt a tettek mezején is.

Károlyi Mihály gróf ugyanis december 7-én terjesztette be a férfiak választójogának demokratikus kiterjesztésére vonatkozó javaslatát. December 9-én Giesswein Sándor a javaslat következő módosítását ajánlotta:

»Tekintettel arra, hogy a jelen háború folyamán Magyarország népének legszélesebb rétegei nemi különbség nélkül hazafiasságuknak, önfeláldozásuknak és megbízhatóságuknak oly fényes tanújelét adták, hogy ezzel szemben minden bizalmatlanságnak el kell nemulnia:

a képviselőház utasítja a kormányt, hogy a választójognak az általános választójog alapján, minden vagyoni és nemi cenzus mellőzésével, a példátlanul és méltánytalanul megállapított korhatár jelentékeny leszállításával és a titkos választás módszerével leendő megállapítása iránt még a jelen ülésnapban törvényjavaslatot terjesszen elő.«

A Ház magát az indítványt is elutasította, tehát a módosítás sem válhatott törvényté.

J u r i g a Nándor nemzetiségi képviselő szólalt fel tartalmas beszédben a nők politikai egyenjogúsítása mellett.

A képviselőház é vitája alkalmából a Magyarországi Nőegyesületek Szövetsége Szegvári Sándorné indítványára szintén kérvényt intézett a magyar parlamenthez. E kérvény rámutat a nők nagy háborús áldozataira és háborús munkájára, a választójogot azonban nem jutalmul kéri, hanem mert tőle várja az ország háború okozta szociális sebeinek alaposabb gyógyítását és az emberiség megszabadítását a háborúk átkától.

R kérvény szövegét a M. N. Sz. választójogi szakosztályának januári ülése egyhangú lelkesedéssel magáévá tette. A kérvényt gróf A p p o n y i Albert írta alá és tette le a Ház asztalára.

Egyesületünk politikai bizottsága január 29-iki ülésén számolt be a politikai akcióról. Elhatározta egyúttal a vidéki propaganda kiterjesztését és élénkítését, továbbá ismeretterjesztő előadások megtartását, különös tekintettel az

Politikai propaganda.

A világháború teljesen megbénította a hadviselő országok politikai életét. Természetes, hogy a nők választójogáért folyó küzdelemnek sem szolgáltatóknak alkalmas talajt a háborús viszonyok.

Politikai bizottságunk mindamelllett, hiven Schwimmer Rózsa szelleméhez, ebben az esztendőben is lankadatlan szívóssággal és energiával folytatta a propagandát.

Jogos önérzettel mutathatunk ma rá arra a tényre, hogy ebben az esztendőben is, a körülmények mostohaasága ellenére is, a propaganda fejlődésének kimagasló pontjaira tudunk visszatekinteni.

A magyar képviselőház 1915. decemberben ült össze tanácskozással hosszabb szünetelés után.

Az indemnitás körüli vita alkalmat adott az ellenzéki

ifjúsági hallgatóságra. Négy ilyen előadást rendezett a bizottság azóta, melynek mindegyike vita alapját képezte. Bizottságunk 1915-16. évi tevékenysége bizonyosság a mellett, hogy a legkedvezőtlenebb viszonyok mellett is lehet eredményeket elérni és arra ösztönözheti minden tagtársunkat, hogy fokozott szorgalommal és lelkesedéssel járjon hozzá nagy, alapvető munkánkhoz.

Küzdelem a kettős morál ellen.

A kettős morál veszedelmes következményeit ijesztő módon fokozta a világháború. Az ezer meg ezer esetben ismétlődő lelki tragédiákat nem vették tudomásul a hivatalos intézők, sok esetben kegyetlen eljárásokkal még előidézték, vagy fokozták.

A nemi betegségek óriási arányokban való elterjedéséi azonban végre is észre kellett venniök a hatóságoknak. Az óvóintézkedések egy része reakciós irányban indult; a nőket egyoldalulág sújtó, az egyén erkölcsi szabadságát sértő, demoralizáló rendőri vizsgálatok szigorítását, kiterjesztését hangoztatták mindenfelé. Egyesületünk hűen kitartott helyesnek és igazságosnak elfogadott elvünk mellett, erélyesen lépett fel a reakciós áramlat ellen és agitációnk ezen a téren is jelentékeny sikerrel járt.

A Magyar védőegyesület a nemi betegségek leküzdésére 1915. novemberében ankétet rendezett Lukács György elnökle alatt. Üdvös javaslatok mellett reakciós mozzanatok is merültek fel. Egyik előadó egyenesen a rendőri felügyelet kiterjesztését és szigorítását, a titkos prostitúció üldözését kívánta. Egyesületünk és a Nőszövetség képviselőinek heves tiltakozására a többség elejtette az indítványt.

Az ankét a kormányhoz intézendő javaslatok sorába elfogadta Szegvári Sándorné indítványát, melynek értelmében a jegyepárokat törvény kötelezze a házasságkötés előtti orvosi vizsgálatra.

1916. január havában ismételen felmerült az a hír, hogy a rendőrorvosi vizsgálatot a cselédekre is készülnek kiterjeszteni. Az újságok behatóan foglalkoztak az ügygel, hivatalos cáfolat nem jelent meg és egyéb alkalmunk is nyílt arról meggyőződni, hogy a hír nem alaptalan. Hogy méltó módon tiltakozzunk a szörnyű terv ellen, 1916. február 7-én nagygyűlést rendeztünk a régi képviselőházban. Az elnöki megnyitásban Glücklich Vilma magyarázta a prostitúció kérdésének nagy szociális fontosságát és követelte, hogy fertőző betegségben szenvedő katonákat ne küldjenek vissza otthonukba. Faragó Mariska szobaleány mélyen érzett felháborodásának adott kifejezést az osztálytét fenyegető megszegyenítésen.

Szegvári Sándorné nagyszabású előadásban ismertette a kettős morál veszedelmes és fajrontó voltát, tiltakozott a rendőri vizsgálat igazságtalansága és demoralizáló hatása ellen; a cseléd-prostitúció és a nemi betegségek kiküszöbölésére a következő eszközöket ajánlotta:

1. A leányok védelmi korának felemelését 18 évre.
2. A népiskolai törvény végrehajtását.
3. Hatósági cselédközvetítést.
4. A Népszálló mintájára létesítendő otthonokat, amelyek nőket és családokat is befogadnak.
5. A cselédek agkori biztosítását rendező törvényes intézkedést.
6. Szakszerű háztartási iskolák alapítását.
7. A cseléd-törvény alapos reformját.
8. A cselédek felvételét az Országos Munkásbejegyző kötelékébe.

A nagygyűlés lelkesedéssel elfogadta az összes indítványokat.

A Budapesti Kerületi Munkásbiztosító Pénztár közegészségügyi osztályának egyik ülése a venereás betegségekkel foglalkozott. Egyesületünk képviselője itt a következő indítványokat terjesztette elő: A cseléd-törvény kicsapongási paragrafusainak törlése; leányok és fiuk megfelelő büntetőjogi védelme csábítás esetére; kötelező orvosi vizsgálat a házasságkötés előtt.

1916 áprilisában dr. Nékám Lajos kormánybiztos hívott egybe tanácskozást ez ügyben, melyre meghívta az e kérdéssel foglalkozó egyesületek képviselőit.

Egyesületünket ezúttal Mellemé M. Eugénia és Szegvári Sándorné képviselték. A tanácskozáson csak általános irányelveket állapítottak meg. A kitűzött irányok némelyike itt is reakciót jelzett. Kijelentettük határozottan itt is, hogy ezek ellen küzdeni fogunk. Egyesületünk feladata e téren főleg és elsősorban:

a kettős morál leküzdése; a monogámianak és egyúttal az emberi faj egészségének megvédése, a kiskorúak védelme erőszak és csábítás ellen, büntetőjogi törvényalkotás kiküzdésével; az egyéni szabadság megóvása; a legerélyesebb agitáció az emberi méltóságot lealacsonyító, demoralizáló rendőri intézkedések ellen.

Pályaválasztási értekezéslet.

Gyakorlati Tanácsadó.

Ebben az esztendőben, mikor végleg csődöt mondott az az elcsépelet vélemény, hogy »a nő hivatása a férjhezmenés«, mert a szegény férfiek és leendő férfiek soraiban kegyetlen kézzel vágja a sort a halál vagy annak veszedelme: különös fontosságot nyert az az értekezéslet, amelyen egyesületünk — mint minden évben — a pályaválasztás racionális elveit igyekezett megértetni az iskolából kikerülő lányokkal.

Főlöleges volt ezúttal bőven magyarázni, hogy mindenkinek saját lábán kell megállnia; hisz minden gyermek látott saját családjá vagy ismerősei körében döntő bizonyítékot arra, hogy ingatag minden támasz, amely saját képességeinken kívül esik. Már csak az lehetett a kérdés: melyik az a pálya, amelyen mind-egyikük, egyéni sajátságainak megfelelően, leginkább boldogulhat?

Általános alapelv gyanánt az értekezésleten elnöklő Glücklich Vilma megnyitó beszédében újból azt állította fel, hogy csakis úgy érvényesülhet a nő minden egyes pályán, ha a férfiakéval teljesen azonos előképzettség birtokában van, és ha pályatársaisal összetart közös érdekeik védelmére.

Az ipari pályák közül azokat, amelyek nők számára is hozzáférhetőek, Dirnfeld Janka ismertette. Általánosságban kiemelte, hogy a szülőknek abba kell hagyniök ósdi idegenkedésüket a gyakorlati pályáktól, amelyek csaknem mindig jövedelmezőbbek a hivatali állásoknál. A leányoknak nem szabad túlságos érzékenységet tanúsítaniuk mesterük esetleges gyöngédtelenségeivel szemben; de a mesterek is megváltoztatják majd bánásmódjukat (a fiú-tanoncokkal szemben is), ha jól szervezett munkások és munkásnők, továbbá női iparfelügyelők fogják ellenőrizni viselkedésüket.

Egyes nők — akik apjuk vagy valamely rokonuk műhelyében szerezhettek képesítést — máris működnek mindenféle ipari pályákon. De most arról van szó, hogy hajlamai és képességei alapján hozzájuk férhessen mindenki, aki komoly igyekezettel törekszik a képesítést megszerezni. Erre a célra tanoncszerződést kell kötni

az ipartestület előtt, amely a mestert arra kötelezi, hogy az illető ipart teljes egészében gyakoroltassa a leánytanonccal is, és hogy a törvényesen megállapított tanoncidő letelte után felszabadítsa, azaz: önálló iparüzésre képesítse.

A túlságos testi megerőltetést nem igénylő ipari pályák közül a következők nyújtanak lehetőséget nők kiképzésére is:

Az asztalos, borbély és fodrász, címeres cég festő, cukrász, ékszerész, kalapkészítő, kárpitos és díszítő, kosárfonó, seprő készítő, kefékötő, könyvkötő, órás, paszományos és gombkötő, sütő iparos, szakács, szobafestő és mázoló és szücs.

Senkise bocsássa gyermekét ipari pályára anélkül, hogy a polgári iskola 4 osztályát elvégeztetné vele. Ez esetben már nem köteles tanonciskolába járni, hanem csupán szakrajziskolába, ha asztalos, címer- és cégfestő, cukrász, ékszerész, kárpitos, órás, szobafestő vagy mázoló akar lenni.

Az ipari pályák közül azokat, amelyek már régen és igen nagy számban működnek női munkaerők, Dörfler Janka, az állami nőipariskola tanárnője ismertette és pedig a fehérenemű- és felsőruhavarrást, a lap díszítést és a hímzés, valamint más díszítő kézimunkák minden fajtáját. Elnöklő ügyvezetőnk kiemelte, hogy a nagyon rossz ^műhelyviszonyok teszik kívánatosná, hogy a 14 éves leányok inkább ipari tanfolyamokon készüljenek ezekre a pályákra, amelyeken még sokat kell tenniük az összetartó munkásnőknek arra, hogy megjavítsák a műhelyek rossz levegőjét, a saison idején sokszor éjfélig nyúló munkaidőt, hogy megszüntessék a saison utáni tömeges elbocsátásokat stb. Az üzletekből kiadott házi munka díjazása oly gyalázatos, hogy azt senkinek sem volna szabad elvállalnia.

A kertészeti és gazdasági pályát, Zigány Zoltán, a székesfővárosi kertészeti és gazdasági iskola igazgatója, a tisztviselői pálya előfeltételeit a Nőtisztviselők Országos Egyesületének titkára, Wilhelm Szidónia ismertette.

A fényképezésről, mint az ipar, a kereskedelem, a tudomány, az igazságszolgáltatás, az újságírás minden ágának segítőjéről és mint művészi foglalkozásról, Seenger Ida, a Révész-utcai kórház fiöntgen-fény kép észé, tartott rövid előadást.

A gyógyszer-észpálya előfeltételeiről Parneo kisasszony tájékoztatta a fiatal leányokat.

A tanítói pályát — kezdve az óvónő működésétől, az elemi, polgári, középiskolai, kereskedelmi iskolai képesítésen keresztül a főiskolai tanításig és kiterjeszkedve a művészi tárgyak és nyelvek szaktanítóira — Hacker Boriska székesfőv. polg. isk. tanárnő ismertette.

Az értekezlet csupán a leggyakoribb pályák legfőbb adataival foglalkozhatott. Egyéni útbaigazítás céljaira minden egyéb foglalkozásra nézve is felajánlottuk, mint minden évben, egyesületünk Gyakorlati Tanácsadóját.

Gyakorlati Tanácsadónk, mint egyesületünk fennállása óta mindig, megfeszített erővel dolgozott a foly-

tonosan szaporodó komplikált és megdöbbentően le-sújtó esetek elintézésén. Ezek az esetek »előre vetett« árnyékai a nők háború utáni helyzetének. Klasszikus példái annak, hogy a háború nem a nő és a gyermek védelmét, hanem inkább helyzetüknek sok esetben szinte kqzj)kori színvonalra süllesztését eredményezte. Hatalmas, egységes táborra kell tömörülniök az egész világ asszonyainak, hogy teljes erejükkel védekezhesse-nek az őket minden oldalról fenyegető sérelmek ellen.

Munkaközvetítőnk.

Egyesületünk munkaközvetítője az elmúlt évben természetesen sokkal kisebb forgalmat mutat ki, mint az 1914/15. évi. Múlt év április havától 1916. május 30-ig összesen 2980 esetben helyeztünk el munkásokat.

A megfigyelt forgalmat leginkább annak tulajdonítjuk, hogy a jelenlegi viszonyok közt működő üzemek jórésze katonai fegyelem alatt áll; ezek már az 1914/15. év folyamán csak igen kis mértékben változtatták alkalmazott munkásaikat, tehát jóval kevesebb munkakereső és munkaalkalom volt.

Az elmúlt évben még súlyosabban éreztük és még fájdalmasabban láttuk, hogy a nők többsége semmiféle kenyérkereső pályára képesítéssel nem bír.

A XX-ik század emberének, legyen az férfi vagy nő, ha egészséges és munkabíró, produktív munkát kell végeznie. Eddig a nők közül többnyire csak azok tanultak és vállaltak munkát, akiket a gazdasági szükség kényszerített erre, s a lányokat legtöbbször nem is képesítették semmiféle hivatásos munkára. A szülők ezen régi felfogását most boszulja meg az élet. Lányok, asszonyok, akik már jóval túl voltak az élet kezdetén, jöttek a háborús viszonyok nyomása alatt munkát keresni és bizony igen nehéz volt számukra ilyen találni. Szülők nem gondoltak arra, hogy sokszor a legjobb házasság, a legnagyobb vagyon, a legmagasabb rang sem védi meg a nőt az élet küzdelmeivel szemben.

Nagyrészt ez az avult felfogás az oka, hogy a legtöbb mezőgazdasági, ipari, magasabb képzettséget nyújtó kereskedelmi, tudományos pálya nem áll nyitva a nők előtt, vagy csak másod-, illetve harmadrangú munkára képesítést enged meg. Innen van, hogy még progresszív egyének is másképp gondolkodnak, ha nőmunkásról van szó. Ugyanazon proletár szülő, midőn fiát szakmunkásnak neveli, leánygyermekét már 10-11, jobb esetben 14 éves korában gyárimunkára adja.

Ez a kétféle felfogás arra készteti az önálló gondolkodású nők tömegét, hogy a mostani súlyos megpróbáltatások után még nagyobb energiával küzdjenek a szakmunkához s ezzel együtt teljesen egyenlő munkabérhez, jobb munkafeltételekhez való jogukért.

Ezt a célt szolgálja munkaközvetítőnk becses anyaga; ily adatok gyűjtésére szólítottuk fel más országok asszonyait is, hogy aztán együttes munkával igyekezzünk helyet és megbecsülést biztosítani a háború után a küzdő, munkálkodó nőknek.

Az anya- és gyermekvédelmi bizottság jelentése.

Ami fénysugár látható a nagy sötétségben, amely az emberiséget most körülveszi, azt a szociálpolitika terén láthatjuk. Mindaz, amit mozgalmunk évek óta mint irányt és célt látott maga előtt, most közeledik a megvalósulás felé. Országszerte látjuk a komoly érdeklődést az anyavédelem országos szervezése iránt;

látjuk az általános gyermekvédelem eszméjének nyilvánulását, amely az anyavédelemben gyökerezik. Látjuk a kapcsolatot a háborúokozta veszteségek és ezen országos fellendülés közt; ebből származik az emberanyag helyes értékelése és a nő anyaságának méltó megbecsülése.

Azonban a nőben az anyát nemcsak fizikailag kell megsegíteni, hanem lelki anyaságra is kell őt képesíteni; erre törekedett minden anyavédelmi munkáink mind gyakorlati, mind az eszmék térhódításait végzett elméleti munkájával. Bizottságunk munkája a következő öt ágra oszlik:

- a) a szülőintézetek látogatása,
- b) személyes felügyelet az árvaszék hivatásos gyám-ságának szolgálatában,
- c) háborús anyavédelem,
- d) az állami menhely kötelékéből kilépett 15 évesek gondozása, e) a vidéki munka szervezése,
- f) elméleti munka a bizottság elvi álláspontjának megértetése és a céljainak elérésére szükséges törvények és intézmények megalkotása érdekében.

a) Szülőintézetek látogatása.

Mint az előző években, most is állandóan látogattuk a Rókus-kórház, a Bakács-téri szülőintézet, az Új Szent János-kórház és a Batthyány-Otthon szülőosztályait. Akik az ott levő nők közül valamilyen irányban tanácsra, támogatásra szorultak, elláttuk útbaigazítással, tanáccsal, segítséggel. Összesen 1149 anyával tárgyaltunk. Aktáink alapján: az anyák

- 50%-a gyermekéről maga tudott gondoskodni,
- 25%-a rábeszélésünkre a menhely oltalmát kereste,
- 12%-a házasságra lépett,
- 4 %-a továbbra is közös háztartásban élt,
- 1%-a nem adott bővebb felvilágosítást,
- 3%-a rábeszélésünk ellenére kiadta gyermekét,
- ½%-nál az anya betegsége miatt a gyermeket menhelybe utaltuk anyja nélkül,
- ½%-a gyermekével együtt cselédnek ment.

Működésünk e részének tulajdonítottuk a legnagyobb fontosságot, amennyiben az anyákkal életük ezen legválságosabb napjaiban beszélünk; nem egyszer értük el azt az eredményt, hogy a gyermek kiadása helyett az anya gyermekével együtt kereste a menhely: oltalmat. A menhely iránt néha tapasztalt ellenszenvet főképp azzal győztük le, hogy bizottságunkhoz címzett levelező-lapot adtunk az anyának azzal a biztatással, hogy bármily panasa lesz, értesítsen és segítünk rajta. Panaszokkal nem igen kerestek fel, de kérésekkel hónapok, néha évek utam is. És különösen megható, mikor egyik-másik írja, hogy nincs kihez fordulnia kérésével, de ezen gímet megőrizte a kórház óta. Kérésük rendszerint a gyermektartási igényekre és anyagi támogatásra vonatkoztak, mert pénz nélkül hónapokat eltölteni a menhely kötelékében valóban nehéz. Kéréseiknek, kívánságaiknak mindég a lehetőségig eleget tettünk.

b) Személyes felügyelet az árvaszék hivatásos gyám-ságának megbízásából.

A háború első esztendejében annyira igénybe vett bennünket a pillanatnyi bajok enyhítése, a segítséget kérők, az önként jelentkezők nagy tömege, hogy nem maradt időnk és erőnk a nem jelentkező anyáik felkérésére. Mikor némiképp rendes kerékvágásba zökkent a munkánk, 1915. év őszén újra jelentkeztünk az árvaszéknél, ahol visszaemlékezve a háború előtt folytatott

eredményes munkánkra, szívesen fogadták felajánlott segítségünket.

Számszerint 1612 oly gyermekkel foglalkoztunk, ahol gyámkirendelés történt;

1664 közös háztartásban született gyermekkel.

Összesen tehát 3276 esettel foglalkoztunk.

A mostani válságos idők úgy szétszórták az anyákat, hogy azok 50 százalékának nyomára sem akadhattunk, habár címüket a bejelentőhivatal helyesbítette. A többiekre vonatkozóan megtudtuk, hogy:

- az esetek 10%-ában a gyermek meghalt,
- 7 %-ában a gyermek az állami menhely gondozásába jutott,
- 4%-ában a szülők házasságra léptek,
- 4 %-ában a gyermek rokonoknál vidéken van, állítólag jó helyen,
- 7%-ot kifogástalan helyzetben találtunk; itt sein irányításra, sem ellenőrzésre nem volt szükség,
- 7%-nál azt mondták, hogy házasságkötésre van kilátás,
- 5%-nál nagyon kérték a tartási per sürgetését,
- 5 %-nál az anyagi helyzetet találtuk rendkívül nyomorúságnak.

A gyermektartási perek sürgetésének a mostani szomorú időkben nem igen lehetett eredménye.

Ahol nagy anyagi ínséget láttunk, ott az előjáróságok útján igyekeztünk az anyákon segíteni és segítőtünk a »Háborús anyavédelem« címén rendelkezésünkre álló alapból, annak szomorú tudatában, hogy ez nem lényeges javítása helyzetüknek.

Működésünkből azt a tanulságot is levonhatjuk, hogy iszonyúan rendezetlenek a munkaviszonyok, főképp az otthoni munkára nézve. Az otthon végezhető munkát oly rémesen rosszul fizetik, hogy nagy lelki erő kell hozzá, hogy a munkásnő azt a néhány! fillért ne jótékony adományok útján, hanem oly keservesen nehéz munkával szerezze meg.

A székesfővárosi árvaszék elnöke, dr. Melly Béla, a polgármesternek leadott évi jelentésében a legmelegebb elismeréssel nyilatkozott bizottságunk működéséről.

Az 1916. év kezdete óta rögtön a gyermek születésének bejelentése után közli velünk az árvaszék hivatásos gyám-sága a gyermek hollétét s ilyképp tényleg eredményes munkát végezhetünk.

c) „Háborús anyavédelem” című mozgalom működése.

Bizottságunk január havi ülésében elhatározta, hogy működésének ágazatait, — melyekben eddig anyagi eszközök nélkül, tagtársainak komoly szociális munkája segítségével szolgálta az anya- és gyermekvédelmet, — kiegészíti azzal, hogy anyagi segítségben is részesíti. Az anyát abban az időben, amikor kenyérkereső munkát nem folytathat, mert anyaságának feladatát teljesíti. »Háborús anyavédelem«-nek neveztük e tevékenységét, mert a háborúokozta válságok helyezték élénk világításba a mindenkor orvoslásra szoruló társadalmi bajokat és mert a háborúokozta megrázkódtatás tette az embereket megértővé és hajlandóvá a bajok orvoslásához szükséges anyagi eszközök előteremtésére.

Annak teljes tudatában, hogy csak a kötelező anyasági bizottság széles alapra fektetett állami intézkedése fog e téren alaposan segíthetni, mégis hozzáfogtunk a segítő munkához, mert tapasztalataink mintegy rákényszerítették.

A Budapesti központi segítőbizottság anyavédő osztálya nagy számmal utalta át hozzánk a kinyomozott esetek közül a segítségre leginkább rászorultakat. Ha-

sonlóképp átutalták az előjáróságok is a szegények közül azokat, kik gyermekük születését várták és így munkára már képtelenek voltak.

Sokan közvetlenül jelentkeztek nálunk; ezeknek helyzetét tagtársaink a helyszínen megvizsgálták és jelentésük alapján nyújtottunk segítséget. Munkaközvetítőnk útján megfelelő munkát szereztünk és az anyát néhány hét után abba a helyzetbe juttattuk, hogy önmagán segíthessen; végül a megfelelő esetekben az állami menhely gondoskodását kértük ki az anya és gyermeke számára; mindez segítségünket sokkal intenzívebbé tette, mint amit a számadatok kifejeznek.

Legfontosabb volt a segítség akkor, mikor még a gyermek születése előtt kezdtük és a gyermekágy idején át folytattuk. 600 volt ezen esetek száma.

Élelmiszerben és készpénzben az év folyamán szétosztottunk 1665 anya közt 27.750 koronát.

A fedezetet részben önként felajánlott adományok szolgáltatták, amelyekért tagtársainknak és jóakaróinknak hálás köszönetet mondunk; hathatós segítője volt mozgalmunknak az »Augusztalap« vezetősége, amennyiben 1915. február óta mozgalmunkat havi 1000 koronával támogatja. A Hadsegélyző Bizottság, méltányolva munkánk hézagpótló voltát, szintén támogatja mozgalmunkat a központi segítő-bizottság útján.

Különös hálával kell megemlítenünk a »Pester Lloyd« szerkesztőségének azt a szíves előzékenységét, hogy az adományok kimutatásában külön rovatot tart fenn mozgalmunknak. Az Omnia igazgatósága egy vasárnap délelőtt átengedte helyiségeit és kiváló filmprodukciónival gazdagította azon magas színvonalú művészelőadást, melyet Pilzer Mária tagtársunk rendezett és amely 1260 koronát jövedelmezett mozgalmunk céljaira.

Ezen többoldalú támogatás lehetővé tette, hogy rögtönözve megindított mozgalmunkat mind nagyobb méreteken folytathattuk.

d) Az állami menhely kötelékéből kilépett 15 évesek gondozása.

A budapesti állami gyermekmenhely átutalja bizottságunknak azon gondozottait, kik a 15. életévet betöltötték. Minthogy ezen 15 évesek ritkán maradnak Budapesten, a lefolyt esztendőben csak 8 új serdülővel gyarapodott pártoltjaink száma; ezeket kielégítő helyzetben találtuk; őket, mint a régebben átutalt 144 serdült, tagtársaink állandóan figyelemmel kísérik.

e) Vidéki szervezeteink.

Amint egyesületünk vidéki szervezetei megalakultak, mindenütt az anya- és gyermekvédelmi bizottság is megalakult és budapesti bizottságunk irányítása szerint intenzív működést fejt ki. Így komolyan dolgoztak az anya- és gyermekvédelem szolgálatában bizottságaink:

Nagyváradon,
Szegeden,
Nyíregyházán,
Nagybecskereken,
Marosvásárhelyt,
a felvidéken Vágújhely központtal.

Budapest környékén lakó tagtársaink, ahol külön szervezet még nem alakult, buzgón segítettek munkánkban, különösen Erzsébeti alván, Újpesten, Kispesten, Nagytétényben, Mátyásföldön stb.

f) Elméleti munka.

Az elméleti munkánk köréből, mint legfontosabbat kiemeljük azt a kérvényt, amelyet múlt évi közgyűlési határozatunkból folyólag a belügyminisztériumhoz és kereskedelmi minisztériumhoz egyidejűleg nyújtottunk be az anyasági biztosítás érdekében; szakavatott tagtársjaink részletes számításokon alapuló terveket készítettek és elsősorban a munkásbiztosítási törvény széleskörű kiterjedésével válik a kérdés megoldhatóvá.

Reméljük, hogy az anyavédelemnek ezen egyedül eredményes és méltó formája a közel jövőben megvalósul.

Csatlakoztunk a lefolyt év folyamán megalakult Stefánia-Szövetséghez, amely hivatva lesz kapcsolat létesíteni az összes anya- és csecsemővédelemmel foglalkozó szervezetek között és közelebb juttatni törekvéseiket céljukhoz. A Szövetség igazgatóságának és egyes szakosztályainak munkájában készséggel vettünk részt.

Sajtónk.

»Mennyire irigylem Önöket bátorságukért« – mondta még a múlt évben egyik tekintélyes publicista ténk. »Lapjuk, A Nő, ma az egyetlen radikális orgánus. Amit mi csak elképzelni merünk, azt önök merészen megírják A Nő-ben«.

Azóta sem csökkent bátorságunk.

Azonban a szenvedésben és elnyomatásban válik el, ki hive egy eszmének. Soha annyi érdeklődést és együttérzést nem tapasztaltunk olvasóinknál, mint éppen a lefolyt küzdelmes hónapokban. Lapunk ma olvasóink legmelegebb pártfogásának örvend, szeretettel és érdeklődéssel fogadják, lelkesedéssel terjesztik.

Szükségessé vált, hogy hasonló irányzatú, de népiesebb szellemben szerkesztett, és néhány filléért árusítható lapot adjunk ki, hogy a hozzánk nagy tömegekben csatlakozó munkásnők és falusi asszonyok számára is minél hozzáférhetőbbé váljanak eszméink. A Nők Lapját Dirnfeld Janka, Mellerné Miskolczy Eugénia, Spádyi Adél és Szirmay Oszkár tagtársainkból álló bizottság szerkeszti; felelős szerkesztője Spády Adél. A lap rövid fennállása óta máris nagy népszerűségnek örvend és nagy része van abban, hogy egységes, hatalmas táborra segíti tömöríteni társadalmunk minden rétegének asszonyait.

Nagy feladatok megoldása előtt állunk; sajtónkat nagyra kell fejlesztenünk, hogy törekvéseinknek e hü szószólója diadalmasan vonuljon be minden házba, terjessze ott is igazságérzetünk és emberszeretetünk sugallta eszméinket, ahová élő szóval még nem hatolhattunk.

Gyűjtsünk tagokat, szerezzünk előfizetőket! Legyen ez munkaprogramunk legfontosabb pontja. Talán sohasem éreztük oly keservesen, mint a gyász és kétségbeesés e végtelennél látszó napjaiban annak igazságát: a társadalom bajain gyökeresen segíteni csak úgy tudunk, ha mindnyájan együttes erővel követeljük az emberiség fejlődésének megfelelő civilizált viszonyok megvalósítását.